
DUURZAME LANDBOUW IN BEELD

Koen Boone

Voor een eerlijke beoordeling van de duurzaamheid van de Nederlandse land- en tuinbouw moeten alle relevante aspecten in beschouwing worden genomen. De relevante aspecten worden vaak onverdeeld in de volgende 3 groepen: People (normen en waarden, sociaal), Planet (milieu en natuur) en Profit (economie). Het LEI heeft op verzoek van het ministerie van LNV de ontwikkelingen van deze aspecten zoveel mogelijk cijfermatig in beeld gebracht. Drie artikelen geven op basis van de rapportage enkele ontwikkelingen weer in de glastuinbouw wat betreft Planet, in de melkveehouderij aangaande People en in de varkenshouderij op het gebied van Profit. In het bijbehorende rapport worden ook de resultaten voor de andere P's beschreven van deze 3 sectoren en worden de resultaten voor de land- en tuinbouw als geheel gepresenteerd.

'PROFIT' IN DE VARKENSHOUDERIJ: SPREIDING INKOMENS GROOT

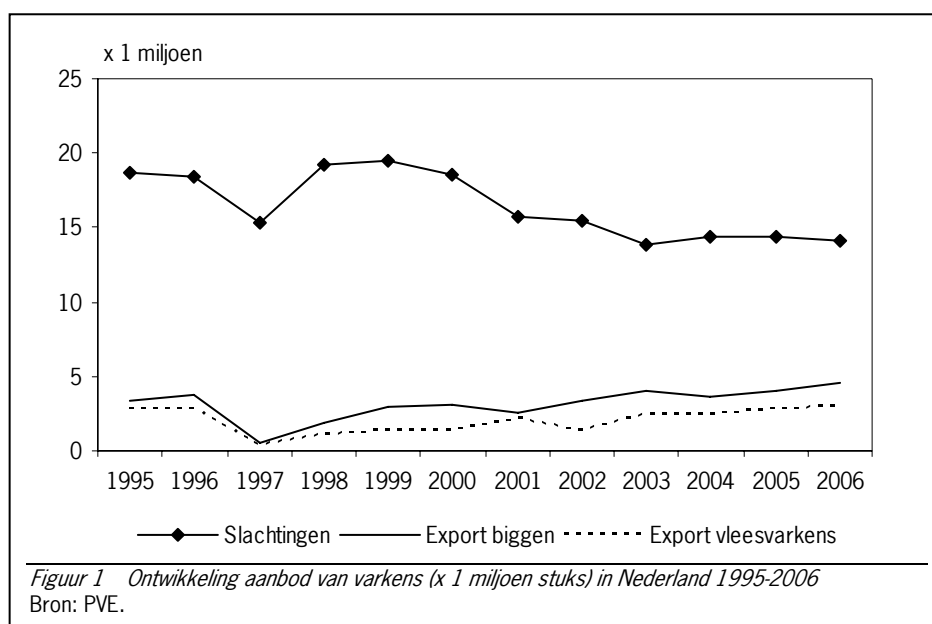
Kees de Bont en Arjan Wisman

Bij het begrip Profit komen in de varkenshouderij zaken aan de orde als productie, consumptie, internationale handel, inkomen, investeringen en innovatie, verbreding en biologische productie.

Productie, consumptie en internationale handel

De varkenshouderij heeft, na een periode van krimp, de laatste jaren een vrijwel stabiele omvang. De waarde van de producten die de varkenshouderij voortbrengt bedraagt per jaar ongeveer 2 miljard euro. Dit is ongeveer 10% van de totale productiewaarde van de land- en tuinbouw. De varkenshouderij heeft daarmee een aandeel dat vrijwel gelijk is aan dat van de akkerbouw. De toegevoegde waarde van de varkenshouderij is echter wel lager, omdat een relatief groot deel van de opbrengsten besteed wordt aan de aankoop van middelen voor de productie, vooral veevoer.

Ondanks de krimp van de sector, is de varkenshouderij nog sterk gericht op export, vooral naar landen binnen de EU. Ruim de helft van de productie is bestemd voor consumptie in het buitenland. De consumptie per hoofd van de bevolking bedraagt ruim 40 kg per jaar en is in de loop van de jaren iets afgenomen. De waarde van de export van de varkenssector is jaarlijks circa 2 miljard euro. Hiervan heeft ongeveer 75% betrekking op vlees, bacon en vleeswaren en een kwart op levende dieren (biggen en vleesvarkens). Zowel de biggenexport (4,5 miljoen stuks) als de uitvoer van slachtvarkens (3 miljoen dieren) bereikten in 2006 een recordomvang. Mede hierdoor, maar ook door de afname van de varkensstapel, ligt het aantal slachtingen in Nederland de laatste jaren met ongeveer 14 miljoen beduidend lager dan het recordniveau van voor de eeuwwisseling (figuur 1).

Inkomen

Het inkomen in de varkenshouderij was de laatste drie jaar (2004-2006) naar verhouding hoog door de relatief hoge opbrengstprijzen van varkens en biggen. De sector profiteerde in deze jaren van de 'varkencyclus', die in eerdere jaren (2001-2003) tot lage prijzen en lage, veelal negatieve inkomens leidde. De fokvarkensbedrijven en de gesloten varkensbedrijven (met zeugen en vleesvarkens) hebben, vooral bij gunstiger prijzen, gemiddeld een hoger inkomen dan de bedrijven die alleen of voornamelijk vleesvarkens hebben. De vleesvarkensbedrijven zijn gemiddeld (in nge) ook kleiner dan de fokvarkens- en gesloten bedrijven. Binnen de varkenshouderij is er een aanzienlijke spreiding in het inkomen. Rond het gemiddelde inkomen uit bedrijf van 45.000 euro in de jaren 2003-2005, heeft enerzijds 14% van de bedrijven een inkomen van meer dan 80.000 euro en anderzijds 16% van de bedrijven een negatief inkomen (tabel 1). De bedrijven met het hoogste inkomen zijn groter en investeren meer, maar ook blijkt dat er tussen bedrijven met gelijke omvang grote verschillen bestaan. De spreiding in inkomen hangt dan ook voor een deel af van technische resultaten, zoals groei per dag, voederconversie en aantal biggen per zeug, en daarmee van de kosten per eenheid product.

Tabel 1 Spreiding gezinsinkomen uit bedrijf op varkensbedrijven, gemiddeld 2003-2005 (x 1.000 euro)

Inkomensklasse	<0	0-20	20-40	40-60	60-80	>80	Totaal
Verdeling bedrijven (%)	16	25	16	17	12	14	100
Gezinsinkomen uit bedrijf	-8	9	27	51	73	160	45
Bedrijfsomvang (nge)	47	43	70	80	127	181	84
Bruto-investeringen	39	-15	23	22	38	56	22
Aantal ondernemers	1,6	1,8	1,4	1,7	1,6	2,0	1,7
Leeftijd oudste ondernemer	46	59	48	50	46	47	50

Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI.

Investerings en innovatie

De hoogte van de investeringen in de bedrijven geeft een indruk van het vertrouwen van de ondernemers in de toekomst. In 2005, het laatste jaar met beschikbare gegevens, waren de investeringen een stuk hoger dan in voorgaande jaren. Varkenshouders investeren vooral in gebouwen (nieuwbouw en renovatie onder andere met het oog op verbetering van welzijn dieren, milieu en arbeidsomstandigheden) en in 'immateriële activa'. Het laatste betreft vooral productierechten (varkensrechten), die nodig zijn om het bedrijf te kunnen uitbreiden. Het percentage van de varkensbedrijven dat innoveerde lag in 2005 met bijna 6% onder het gemiddelde van ongeveer 10% in de gehele land- en tuinbouw. Onder de innoverende investeringen in de varkenshouderij vallen technologieën om energie uit mest te winnen en ook het aanbrengen van luchtwassers om de ammoniakemissie te verlagen.

Verbreiding en biologische varkenshouderij

Varkensbedrijven ondernemen relatief weinig activiteiten die als verbreding bekend staan, zoals natuurbeheer, zorg, recreatie, stalling en energielevering. Minder dan 10% van de bedrijven is actief op dergelijke terreinen. De locatie en de aard van het niet grondgebonden bedrijf maken het veelal minder gemakkelijk om dergelijke producten of diensten aan de consument en samenleving te leveren. Ook op het gebied van de biologische productie is de inbreng van de varkenshouderij (nog) bescheiden. Het aantal biologische bedrijven met varkens is de laatste jaren beneden de 100 gebleven. In 2004 stopte nog een aantal bedrijven met de biologische varkenshouderij, omdat de afzet achterbleef bij de verwachtingen. De nu aantrekkelijke vraag naar biologisch vlees biedt nieuwe kansen voor de biologische varkenshouderij. Het marktaandeel van biologisch varkensvlees is minder dan 2%.

Meer informatie:

Rapport 2.07.09 *Duurzame Landbouw in Beeld; Resultaten van de Nederlandse land- en tuinbouw op het gebied van people, planet en profit*